

บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญของปัญหา

ในปัจจุบันเราอยู่ในยุคของความขัดแย้ง เพราะตราบิตที่มีมนุษย์ต้องอยู่ร่วมกันเป็นสังคม จึงมีความสนใจและความปรารถนาที่แตกต่างออกไป ทำให้เกิดความขัดแย้งซึ่งเป็นสิ่งที่ไม่มีความปรารถนา แต่ก็ก็เป็นสิ่งที่ยากจะหลีกเลี่ยง (เสริมศักดิ์ วิชาลาภรณ์. 2540, หน้า 7) และการที่บุคคลจำนวนมากมาอยู่ร่วมกัน ทำกิจกรรมต่างๆ ร่วมกัน ย่อมเป็นไปได้ยากที่จะทำให้บุคคลเหล่านั้นมีความเห็นที่ตรงกัน หรือสอดคล้องต้องกันไปเสมอทุกเรื่อง ความขัดแย้งจึงเป็นสิ่งที่มีโอกาสเกิดขึ้นได้เสมอ (อนันต์ชัย คงจันทร์. 2546, 220)

ปัญหาพฤติกรรมบางอย่างของเด็ก ครูอาจจะแก้ไขเปลี่ยนแปลงได้แต่ปัญหาบางประการอาจจะเกินความสามารถของครู โดยเฉพาะปัญหาที่มีได้เกิดขึ้นที่โรงเรียน ปัญหาบางอย่างมีสาเหตุมาจากสภาพครอบครัวที่บ้านของเด็ก และสภาพแวดล้อมในชุมชน ต้นเหตุเกิดจากบ้าน แต่เด็กแสดงพฤติกรรมที่โรงเรียน ถ้ามีปัญหาเช่นนี้เกิดขึ้นครูต้องดูความสามารถของตนเองว่าจะสามารถแก้ปัญหาได้หรือไม่ การแก้ปัญหาไม่สัมฤทธิ์ผลหากไม่ได้รับความร่วมมือจากผู้ปกครองและเพื่อนบ้านของเด็ก ปัญหาบางกรณีอาจเกินความสามารถของครูจึงจำเป็นต้องแจ้งให้ผู้ปกครองทราบ และขอความร่วมมือจากผู้ปกครอง ชุมชน จะเห็นได้ว่าครูเป็นผู้ที่มีบทบาทเป็นอย่างมากในการแก้พฤติกรรมของเด็กไม่ว่าพฤติกรรมความขัดแย้งจะมากน้อยหรือรุนแรงเพียงใดก็ตาม ครูควรตระหนักในบทบาทและความสำคัญของตนเองให้มากจะได้มีกำลังใจในการช่วยเหลือเด็กให้เป็นคนดีของโรงเรียนเป็นสมาชิกที่ดีของสังคมต่อไป เด็กที่มีปัญหาพฤติกรรมความขัดแย้ง มักเป็นเด็กที่ไม่สามารถจะปรับไปในทางที่ถูกต้องให้เป็นที่ยอมรับของสังคม พฤติกรรมเช่นนี้ เป็นผลทำให้การเรียนของเด็กต่ำลงหรือมีผลต่อการเรียนของเด็กอื่นในชั้น และเป็น การสร้างปัญหาให้แก่ครูและผู้อื่นด้วย

การพูดถึงปัญหาของนักเรียนทางสังคมวิทยาและจิตวิทยาสำหรับเด็กอายุ 7 – 14 ปี โดยเฉพาะปัญหาของเด็กที่เกิดจากการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้นผิดๆ เช่น การทะเลาะวิวาท ใช้กำลังในการแก้ไขปัญหา เป็นต้น (2552 อ้างอิงใน <http://learners.in.th/blog/eti3501-kongkun/176094>) ดังนั้นจากเหตุผลดังกล่าวผู้ศึกษาจึงต้องการศึกษาปัญหาและการจัดการความขัดแย้ง ของนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา ในจังหวัดพิษณุโลก เพื่อให้ทราบถึงสภาพปัญหา

ความขัดแย้งและสาเหตุของความขัดแย้งของนักเรียนมาจากสาเหตุใดเป็นส่วนใหญ่ ตลอดจน เพื่อศึกษาวิธีการจัดการความขัดแย้งเพื่อจะได้หาแนวทางในการแก้ไขปัญหาได้ถูกวิธีหรือจัด กิจกรรมการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับสภาพปัญหาที่มีอยู่จริง อันจะทำให้นักเรียนในโรงเรียน ประถมศึกษา ในจังหวัดพิษณุโลก สามารถบรรลุเป้าหมายของหลักสูตรและเป็นคนดีของสังคมไทย ตลอดไปทั้งปัจจุบันและอนาคต

จุดมุ่งหมายของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและการจัดการความขัดแย้งของนักเรียนในโรงเรียน ประถมศึกษา ในจังหวัดพิษณุโลก
2. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบปัญหาและการจัดการความขัดแย้งของนักเรียนในโรงเรียน ประถมศึกษา ในจังหวัดพิษณุโลก จำแนกตาม เพศ อายุ ระดับชั้น อาชีพผู้ปกครอง และขนาดของ โรงเรียน

ความสำคัญของการศึกษา

1. ทำให้ผู้บริหาร ครู ผู้ปกครอง และครูแนะแนว ทราบถึงปัญหาความขัดแย้ง และวิธีการ แก้ปัญหาความขัดแย้งของนักเรียน จะได้กำหนดกิจกรรมการเรียนรู้ของนักเรียนได้
2. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสามารถนำมากำหนดแผนและนโยบายเกี่ยวกับ นักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดพิษณุโลก
3. เพื่อนำสภาพปัญหาและการจัดการปัญหาความขัดแย้งของนักเรียนในโรงเรียน ประถมศึกษา ในจังหวัดพิษณุโลก เพื่อเสนอแนะองค์การทางการศึกษาและผู้ที่เกี่ยวข้องใช้เป็น แนวทางในการแก้ปัญหาความขัดแย้งของเด็กนักเรียนต่อไป

ขอบเขตของการศึกษา

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

ในการศึกษาครั้งนี้ผู้ศึกษามุ่งที่จะศึกษาสภาพปัญหาและการจัดการความขัดแย้ง ของนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา ในจังหวัดพิษณุโลก โดยศึกษาในเรื่อง ปัญหาความขัดแย้ง แมนรัตน์ รัตนสุคนธ์ จำแนกเป็น 5 รูปแบบ คือ ปัญหาการรับรู้ด้วยตนเอง ปัญหาการจูงใจในกลุ่ม เพื่อน ปัญหาการปฏิบัติตามกฎข้อบังคับ ความเข้มข้น หรือระดับความขัดแย้ง และความไม่เท่า เทียมกัน อีกทั้งยังมุ่งศึกษาถึงการจัดการความขัดแย้งอีเวอร์ราดและมอริส (Everrade & Moris)

จำแนกเป็น 5 รูปแบบ ได้แก่ รูปแบบ การหลีกเลี่ยง รูปแบบการกลบเกลื่อน รูปแบบการ ประนีประนอม รูปแบบการต่อสู้ และรูปแบบการแก้ปัญหา

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

2.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 – 6 ในโรงเรียนประถมศึกษาของรัฐ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิษณุโลก ในจังหวัดพิษณุโลก รวมโรงเรียนทั้งสิ้น 452 โรงเรียน จำนวนนักเรียนทั้งหมด 22,853 คน

2.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้างนี้ คือ กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 – 6 ในโรงเรียนประถมศึกษา ในจังหวัดพิษณุโลก จำนวน 389 คน โดยใช้วิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi Stage Random Sampling)

3. ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา

3.1 ตัวแปรต้นได้แก่ นักเรียนประถมศึกษา จำแนกได้ดังนี้

- 3.1.1 เพศ
- 3.1.2 อายุ
- 3.1.3 ระดับการศึกษา
- 3.1.4 อาชีพของผู้ปกครอง
- 3.1.5 ขนาดโรงเรียน

3.2 ตัวแปรตามได้แก่

3.2.1 สภาพปัญหาความขัดแย้ง จำแนกเป็น 5 ส่วนคือ

- 1) การรับรู้ด้วยตนเอง
- 2) การจูงใจในกลุ่มเพื่อน
- 3) การปฏิบัติตามกฎข้อบังคับ
- 4) ความเข้มข้น หรือระดับความขัดแย้ง
- 5) ความไม่เท่าเทียมกัน

3.2.2 การจัดการความขัดแย้ง จำแนกเป็น 5 รูปแบบ

- 1) รูปแบบการหลีกเลี่ยง
- 2) รูปแบบการกลบเกลื่อน
- 3) รูปแบบการประนีประนอม
- 4) รูปแบบการต่อสู้
- 5) รูปแบบการแก้ปัญหา

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. นักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา หมายถึง นักเรียนที่กำลังเรียนในระดับช่วงชั้นที่ 2 (ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 – 6) โรงเรียนของรัฐ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิษณุโลก
2. ขนาดของโรงเรียน หมายถึง จำนวนนักเรียนที่มีอยู่จริงโดยใช้เกณฑ์ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นเกณฑ์ ดังนี้
  - 2.1 โรงเรียนขนาดเล็ก หมายถึง โรงเรียนที่มีจำนวนนักเรียนตั้งแต่ 120 คนลงมา
  - 2.2 โรงเรียนขนาดกลาง หมายถึง โรงเรียนที่มีจำนวนนักเรียนตั้งแต่ 121 – 300 คน
  - 2.3 โรงเรียนขนาดใหญ่ หมายถึง โรงเรียนที่มีจำนวนนักเรียนตั้งแต่ 301 คน ขึ้นไป
3. ปัญหาความขัดแย้ง หมายถึง ประเภทของกิจกรรมหรือกลุ่มคนมีการต่อต้านหรือมีปฏิสัมพันธ์เชิงปฏิปักษ์ทุกประเภทและตกอยู่ในภาวะที่ไม่อาจจะตกลงหาข้อยุติที่น่าพอใจได้ ทั้งสองฝ่าย ที่แสดงออก 5 แบบคือ
  - 3.1 การรับรู้ของตนเอง หมายถึง ความขัดแย้งเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อคู่กรณีมีความเชื่อหรือรู้ว่าเป้าหมายของตนเข้ากับผู้อื่นไม่ได้ ลักษณะสำคัญของการรับรู้ของตนเอง ซึ่งก่อให้เกิดความขัดแย้งมีอยู่ 3 รูปแบบ คือ แบบแรก เป็นกรณีที่กลุ่มหรือคู่กรณีต้องตระหนักว่าตนเองมีลักษณะร่วมที่แตกต่างไปจากคนอื่น แบบที่สอง กรณีที่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งหรือทั้งสองฝ่ายไม่พอใจในสภาพของตนเมื่อเทียบกับสภาพของอีกฝ่ายหนึ่ง แบบสุดท้าย คือต้องมีความเชื่อว่าจะลดความไม่พึงพอใจลงได้ เมื่ออีกฝ่ายหนึ่งยอมรับในสิ่งที่ไม่ยอมรับมาก่อน
  - 3.2 การจูงใจในกลุ่มเพื่อน หมายถึง พฤติกรรมที่จะลดความไม่พึงพอใจลงได้ เมื่ออีกฝ่ายหนึ่งยอมรับในสิ่งที่ไม่ยอมรับของอีกฝ่ายหนึ่ง
  - 3.3 การปฏิบัติตามกฎข้อบังคับ หมายถึง การกระทำที่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งต้องอยู่ในกรอบของกฎและแนวทางที่กำหนดอย่างเป็นทางการ ย่อมสัมพันธ์กับระดับความขัดแย้ง
  - 3.4 ปัญหาความเข้มข้น หรือระดับความขัดแย้ง หมายถึง อัตราส่วนของความขัดแย้งต่อความไม่ขัดแย้ง ซึ่งสามารถแสดงออกในรูปความขัดแย้งอย่างแท้จริง
  - 3.5 ความไม่เท่าเทียมกัน หมายถึง ลักษณะของความขัดแย้ง เพราะมีความเกี่ยวพันต่อกระบวนการขัดแย้ง ตั้งแต่จุดกำเนิดจนถึงจุดสิ้นสุด ระดับของอำนาจที่แตกต่างกันเป็นผลให้คู่กรณีตระหนักถึงความแตกต่างและหาวิธีเพื่อให้ได้มาซึ่งความเท่าเทียมกัน หรือนัยหนึ่งคือการยุติความขัดแย้ง
4. การจัดการความขัดแย้ง (Conflict Management) หมายถึง การจัดการการดำเนินการหรือวิธีการของนักเรียนเมื่อเผชิญกับความขัดแย้ง จำแนกออกเป็น 5 รูปแบบ ตามแนวคิดของอีเวอร์ราดและมอริส (Everrade & Moris) ดังต่อไปนี้

4.1 การหลีกเลี่ยง (Avoiding) เป็นรูปแบบการจัดการความขัดแย้งที่หลีกเลี่ยง การเผชิญหน้ากับผู้ที่ขัดแย้งด้วย นักเรียนมักบอกรูปปัญหาที่ตนมีอยู่ให้ผู้ฟัง ให้คนอื่นๆ ทำตาม ที่คนอื่นๆ นั้นอยากจะทำโดยตนเองไม่ต้องทำ ยกความรับผิดชอบของตนเองให้เป็น ความรับผิดชอบ ของผู้อื่น

4.2 การกลบเกลื่อน (Smoothing) เป็นรูปแบบการจัดการความขัดแย้งที่พยายาม ทำให้ดูเหมือนว่าไม่มีความขัดแย้งเกิดขึ้น หรือทำให้ดูเหมือนว่าความขัดแย้งที่เกิดขึ้นได้รับการขจัด หมดสิ้นไป ชอบถามผู้อื่นว่าตนเองทำอะไรบกพร่องเมื่อมีความผิดพลาดเกิดขึ้น พยายามทำให้ผู้อื่น ไม่พูดในสิ่งที่เป็นปัญหาความขัดแย้ง ชอบทำเป็นไม่เห็นความสำคัญของความขัดแย้งเมื่อมี ความขัดแย้งเกิดขึ้น ชอบโทษคนอื่นๆ เมื่อมีปัญหาความขัดแย้งเกิดขึ้น

4.3 การประนีประนอม (Compromise) เป็นรูปแบบจัดการความขัดแย้ง ที่ให้ ความสำคัญกับคู่กรณีทั้งสองฝ่ายโดยไม่ให้ใครได้เปรียบหรือเสียเปรียบ พยายามแยกแยะ ข้อแตกต่างทางความคิดเพื่อหาทางประนีประนอมใช้การต่อรองเพื่อให้ปัญหาคลี่คลายโดยเร็ว ให้ความยุติธรรมแก่ทุกฝ่าย

4.4 การต่อสู้ (Fighting) เป็นรูปแบบการจัดการความขัดแย้งที่มุ่งชัยชนะของ ตนเองเป็นที่ตั้งโดยไม่คำนึงถึงความรู้สึกของคนอื่น แสดงความก้าวร้าวเพื่อเอาชนะพูดมากกว่า คนอื่น พยายามทำตามวิธีของตนเองจนบรรลุเป้าหมาย

4.5 การแก้ปัญหา (Problem – solving) เป็นรูปแบบการจัดการความขัดแย้งที่มุ่ง ขจัดปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้นให้หมดไป โดยร่วมมือร่วมใจกันแก้ปัญหา รับฟังความคิดเห็น ของ คนอื่น สงบสติอารมณ์ได้เมื่อมีปัญหาความขัดแย้งเกิดขึ้น แสวงหาความคิดเห็นของคนอื่น เพื่อใช้ในการแก้ปัญหา ให้ความสำคัญต่อวิธีที่มีความเป็นไปได้ในการแก้ไขปัญหา

5. สถานศึกษาชั้นพื้นฐาน หมายถึง โรงเรียนของรัฐที่จัดการศึกษาในระดับประถมศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิษณุโลก ประกอบไปด้วย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา พิษณุโลก เขต 2 และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิษณุโลก เขต 3

สมมติฐานการวิจัย

1. นักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา ในจังหวัดพิษณุโลก ที่มีเพศต่างกันมีสภาพปัญหาความขัดแย้งแตกต่างกัน
2. นักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา ในจังหวัดพิษณุโลก ที่มีอายุต่างกันมีสภาพปัญหาความขัดแย้งแตกต่างกัน
3. นักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา ในจังหวัดพิษณุโลก ที่มีระดับชั้นเรียนต่างกัน มีสภาพปัญหาความขัดแย้งแตกต่างกัน
4. นักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา ในจังหวัดพิษณุโลก ที่มีผู้ปกครองอาชีพต่างกัน มีสภาพปัญหาความขัดแย้งแตกต่างกัน
5. นักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา ในจังหวัดพิษณุโลก ที่มีขนาดโรงเรียนต่างกัน มีสภาพปัญหาความขัดแย้งแตกต่างกัน
6. นักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา ในจังหวัดพิษณุโลก ที่มีเพศต่างกันมีรูปแบบการจัดการความขัดแย้งแตกต่างกัน
7. นักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา ในจังหวัดพิษณุโลก ที่มีอายุต่างกันมีรูปแบบการจัดการความขัดแย้งแตกต่างกัน
8. นักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา ในจังหวัดพิษณุโลก ที่มีระดับชั้นเรียนต่างกัน มีรูปแบบการจัดการความขัดแย้งแตกต่างกัน
9. นักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา ในจังหวัดพิษณุโลก ที่มีผู้ปกครองอาชีพต่างกันมีรูปแบบการจัดการความขัดแย้งแตกต่างกัน
10. นักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา ในจังหวัดพิษณุโลก ที่มีขนาดโรงเรียนต่างกันมีรูปแบบการจัดการความขัดแย้งแตกต่างกัน